

KOMT DE SCHAPENVACHT WEER TERUG?

J. Rosier*

Australisch onderzoek laat zien dat schapenvachten de kans op decubitus verkleinen. Het gaat wel om bijzondere vachten. Het NIVEL onderzoekt nu in Nederland de kosteneffectiviteit van deze schapenvachten bij decubituspreventie.

Beleeft de schapenvacht straks misschien een comeback als anti-decubitus hulpmiddel? Je zou het misschien denken nu het NIVEL een grootschalig onderzoek doet naar het effect van de Australische Medische Schapenvachten. Maar wie denk aan de synthetische vachtjes die inmiddels in de zorg zijn uitgebannen, vergist zich. De vachten die het NIVEL de komende tijd onderzoekt zijn volstrekt anders. Het betreft de 'Australian Medical Sheepskin', dit zijn speciaal behandelde natuurlijke vachten, echt afkomstig van schapen. Uit Australisch onderzoek blijkt dat deze vachten de kans op decubitus verkleinen.

'De vroegere schapenvachten van echte wol waren voor de zorg niet geschikt,' legt NIVEL-onderzoeker Patriek Mistiaen uit. 'Als je die op hoge temperatuur waste, werd het onderliggende leer van de schapehuid hard als karton en gingen de vezels samen klitten. Je kon ze hoogstens op 30 graden wassen, en dat is te laag voor een goede hygiëne die in de zorg nodig is. Daarom kwamen in de jaren tachtig de synthetische schapenvachten in gebruik. Maar uit onderzoek weten we inmiddels dat die geen drukverlagend effect hebben, dus ongeschikt zijn als het gaat om decubituspreventie.'

In Australië heeft het onderzoeksinstituut CSIRO, een instituut dat vergelijkbaar is met het Nederlandse TNO, een procedure ontwikkeld waardoor de vachten op 80 graden gewassen kunnen worden met behoud van hun kwaliteit. Deze procedures zijn vastgelegd in de *Australian Standard for Medical Sheepskins*. Vachten die aan deze standaard voldoen, bestaan uit leer van hoge kwaliteit dat op een specia-

le manier is gelooid. Ook het type wol, de lengte van de wol en de wasprocedure zijn vastgelegd. Volgens CSIRO (www.csiro.gov.au) hebben deze schapenvachten wel een drukverlagend effect en kunnen ze minstens vijftig keer gewassen worden zonder hun kwaliteit te verliezen. Ook kan de wol een bepaalde hoeveelheid vocht absorberen, zonder dat de vacht vochtig gaat aanvoelen, en de wol voert het geabsorbeerde vocht snel weg van de plaatsen waar de huid op de vacht drukt, aldus CSIRO.

EFFECTIEF

De Australische vachten laten niet alleen in het laboratorium een drukverlagend effect zien. In de dagelijkse zorgpraktijk verkleinen ze ook werkelijk de kans op decubitus. Dat is inmiddels aangetoond in twee Australische klinische onderzoeken. Het eerste onderzoek verscheen in 2000 en laat zien dat schapenvachten de kans op decubitus aanzienlijk verkleinen bij ziekenhuispatiënten van 60 jaar en ouder op de afdelingen orthopedie.

Het tweede onderzoek dat in 2004 is gepubliceerd toont opnieuw aan dat schapenvachten de kans op decubitus aanzienlijk verkleinen, dit keer bij patiënten van 18 jaar en ouder op verschillende afdelingen in een ziekenhuis.

In aanvulling op de Australische onderzoeken, die zijn uitgevoerd onder ziekenhuispatiënten, bekijkt het NIVEL de effectiviteit van de Australische medische schapenvachten bij verpleeghuisbewoners.

Bovendien wil het NIVEL te weten komen of het gebruik van de vachten ook kosteneffectief is. 'De vachten die we gebruiken kosten 85 euro per stuk,' vertelt Mistiaen. 'Uit oog-

punt van patiëntveiligheid doen we ze na vijftig wasbeurten weg. We laten een bewoner er hooguit drie dagen op liggen, daarna gaan ze de was in. Bij incontinentie bewoners verschonen we de vachten zo vaak als nodig is, desnoods tien keer per dag.'

WEERSTAND

De bevindingen uit de Australische onderzoeken zijn nog steeds niet doorgedrongen tot Nederland, merkt Mistiaen. Het gebruik van schapenvachten leidt dan ook tot verbazing in de verpleeghuizen die meedoen aan het onderzoek. Mistiaen: 'De verpleegkundigen en verzorgenden die in die verpleeghuizen meewerken aan het onderzoek, zijn uiteraard goed op de hoogte. Maar bij sommigen, en ook bij leerling-verzorgenden, stuit het op weerstand. Ze hebben in de opleiding geleerd dat schapenvachten niet gebruikt mogen worden en begrijpen niet dat ze nu opeens wel bewoners op een schapenvacht moeten leggen. Er is dus goede uitleg nodig.' Ook patiënten reageren soms anders dan in de Australische onderzoeken, constateert Mistiaen. 'In Australië wilde ongeveer vijf procent van de patiënten na verloop van tijd niet langer op een vacht liggen omdat ze het onprettig vonden. In Nederland ligt dat percentage hoger. De voornaamste reden is dat mensen het te warm vinden. Waarschijnlijk speelt een culturele component mee. In Australië is het heel gewoon om baby's in de wieg op een vachtje te leggen. Maar al met al zijn de meeste deelnemers aan ons onderzoek positief over de schapenvachten, en sommigen willen zelfs niet meer zonder.'

Het keurmerk garandeert leer van hoge kwaliteit dat op een speciale manier is gelooïd. Ook het type wol, de lengte van de wol en de wasprocedure zijn vastgelegd.

750 DEELNEMERS

Het onderzoek dat het NIVEL uitvoert is een gerandomiseerd klinisch onderzoek onder 750 verpleeghuisbewoners. (In een gerandomiseerd klinisch onderzoek bepaalt het lot welke interventie een patiënt krijgt: de experimentele interventie of de standaardbehandeling.) De groep die deelneemt aan het onderzoek bestaat uit de mensen die nieuw worden opgenomen in het verpleeghuis wegens somatische aandoeningen. Het onderzoek richt zich niet op bewoners met psychogeriatrische aandoeningen. De onderzoeksdeelnemers worden dertig dagen gevolgd. Ze worden elke dag gescreend op het optreden van decubitus aan de stuit. Het onderzoek is al in 2007 van start gegaan en het loopt door tot eind 2008. In de loop van 2009 zullen de uitkomsten bekend zijn, verwacht Mistiaen. Het NIVEL-onderzoek wordt gesubsidieerd vanuit het ZonMw programma DoelmatigheidsOnderzoek. Mede-subsidieaanvragers zijn VUmc, Universiteit Maastricht, V&VN Dermatologie en Ken Montgomery, die voor zijn pensioen verbonden was aan het Australische CSIRO en daar het product ontwikkelde. Meer details over het NIVEL-onderzoek zijn te vinden het onderzoeksprotocol, dat in januari 2008 is gepubliceerd in BMC Health Services Research. Vijf verpleeghuizen werken mee aan het onderzoek, mogelijk aangevuld met nog twee verpleeghuizen. Verpleeghuizen die ook belangstelling hebben om mee te doen, kunnen nog steeds contact opnemen met onderzoeksleider Patriek Mistiaen, telefoon (030) 272 9779, e-mail p.mistiaen@nivel.nl

AUSTRALISCH ONDERZOEKEN: SCHAPENVACHT IS EFFECTIEF

In de Australische vakbladen verschenen in 2000 en in 2004 uitkomsten van onderzoek naar de Australian Medical Sheepskin. Beide onderzoeken tonen aan dat deze schapenvachten de kans op decubitus verkleinen. Hieronder een korte beschrijving van deze klinische trials.

1. Onderzoek in 2000 gepubliceerd in *Primary Intention*, het tijdschrift van de Australian Wound Management Association. Gerandomiseerd klinisch onderzoek, uitgevoerd op afdelingen orthopedie in twee ziekenhuizen. Onderzoekspopulatie: 297 patiënten van 60 jaar en ouder, die langer dan twee dagen opgenomen waren, met een laag of matig risico op decubitus. (Patiënten zonder risico, die geen interventie nodig hebben, en patiënten met hoog risico, die complexere interventies nodig hebben, waren uitgesloten.)

1. ONDERZOEK PRIMARY INTENTION (2000)

Controlegroep (n=142)
Schapenvacht (n=155)
patiënten met decubitus
43 (30,3%)
14 (9%)

2. Onderzoek in 2004 gepubliceerd in *The Medical Journal of Australia*. Gerandomiseerd klinisch onderzoek, uitgevoerd op verschillende afdelingen in één ziekenhuis. Onderzoekspopulatie: 441 patiënten van 18 jaar en ouder met een laag of matig risico op decubitus. (Patiënten zonder risico, die geen interventie nodig hebben, en patiënten met hoog risico, die complexere interventies nodig hebben, waren uitgesloten.)

2. ONDERZOEK THE MEDICAL JOURNAL OF AUSTRALIA (2004)

Controlegroep (n=223)
Schapenvacht (n=218)
patiënten met decubitus
37 (16,6 %)
9,6%)

*Joop Rozier

LITERATUUR

- 1 Sunita McGowan, Ken Montgomery, Damien Jolley, Robyn Wright. *The role of sheepskins in preventing pressure ulcers in elderly orthopaedic patients*. Primary Intention, November 2000: 127-134.
- 2 Damien J Jolley, Robyn Wright, Sunita McGowan, Mark B Hickey, Don A Campbell, Rodney D Sinclair and Kenneth C Montgomery. *Preventing pressure ulcers with the Australian Medical Sheepskin: an open-label randomised controlled trial*. The Medical Journal of Australia, Vol 180 (7), 5 april 2004 : 324-327.
- 3 Dit artikel is online te vinden op: http://www.mja.com.au/public/issues/180_07_050404/jol10222_fm.html
- 4 Redactioneel commentaar op het artikel: www.mja.com.au/public/issues/180_07_050404/sta10029_fm.html
- 5 Mistiaen P, Achterberg W, Ament A., Halfens R., Huizinga J, Montgomery K., Post H., Francke A.L. *Cost-effectiveness of the Australian Medical Sheepskin for the prevention of pressure ulcers in somatic nursing home patients: study protocol for a prospective multi-centre randomised controlled trial (ISRCTN17553857)*. BMC Health Services Research, 8:4, 2008, ISSN 1472-6963. Dit artikel is te downloaden via: <http://www.biomedcentral.com/1472-6963/8/4/abstract>

De vachten die het NIVEL onderzoekt zijn speciaal behandelde natuurlijke vachten, echt afkomstig van schapen.